

Dinamika malih podjetij v panogi lesarstva v Sloveniji

Jože Kocjančič, Štefan Bojnec

Univerza na Primorskem, Fakulteta za management Koper, Cankarjeva 5, 6104 Koper, Slovenija,
joze.kocjancic@siol.net, stefan.bojnec@fm-kp.si

Opravljen raziskava ugotavlja vpliv dinamike velikih podjetij v panogi lesarstva na dinamiko mikro in malih podjetij panogi. V kvantitativni raziskavi uporabljeni podatki temeljijo na izbranem vzorcu mikro in malih podjetij ter celotni populaciji velikih podjetij v panogi lesarstva v Sloveniji. Raziskava je ob pomoči izbranih analitičnih metod pokazala sorazmerno majhen vpliv dinamike in velikostne strukture velikih podjetij na dinamiko mikro in malih podjetij v panogi lesarstva. Na osnovi rezultatov opravljene raziskave so predlagane nekatere rešitve problemov. Predlagane rešitve temeljijo na ureditvi državnega regulatornega sistema na način, ki ne bo omejeval formalnega sektorja, ter na pozitivnih zgledih države, ki bodo spodbujali gospodarno ravnanje. Nadalje omogočanje enostavnejše pridobitve potrebnega finančnega kapitala za mikro in mala podjetja ob sprejemljivih jamstvih in stroških financiranja ter uvedbi dodatne neformalne oblike izobraževanja, ki bi temeljila na pridobivanju temeljnih poslovnih znanj.

Ključne besede: Obnašanje podjetij, konkurenca, dinamika, mala podjetja, panoga lesarstva

1 Uvod

Namen raziskave je proučevanje vpliva spreminjanja števila in pomena velikih podjetij v panogi lesarstva na dinamiko nastajanja in umiranja mikro in malih podjetij v panogi lesarstva v Sloveniji. Dosedanja razpoložljiva literatura in viri s tega področja obravnavajo dinamiko vstopov in izstopov mikro in malih podjetij pretežno za celotni sektor predelovalnih dejavnosti v Sloveniji, medtem ko večina razpoložljive literature obravnava to področje predvsem za zahodna gospodarstva.

Raziskava v prvem delu temelji na ekonomskih teoretičnih spoznanjih in empiričnih analizah o obnašanju podjetij ter dejavnikih, ki vplivajo na nastajanje in umiranje podjetij (Antončič 2002, 2007; Hudson 1986; Dunne et al. 1988; Develaar 1991; Machin 1993; Storey 1994; Geroski 1997; Audretsch 2006; Smith et al. 2007; Kraus in Schwarz 2007; Bojnec in Xavier 2004, 2005, 2007). V drugem, empiričnem delu naloge so obdelani rezultati opravljene raziskave, kjer je kot vir uporabljen vzorec mikro in malih podjetij, ter celotna populacija velikih podjetij, ki delujejo v panogi lesarstva v Sloveniji. Rezultati raziskave naj bi pokazali, v kolikšni meri in na kakšen način spreminjanje števila in pomena velikih podjetij v panogi lesarstva vpliva na dinamiko nastajanja in umiranja mikro in malih podjetij v panogi. Na koncu podajamo sklepne ugotovitve in nekatere predloge.

2 Pregled teoretičnih izhodišč

Gospodarska prihodnost vsake države je v veliki meri odvisna od njene podjetniške naravnosti in pri tem tudi Slovenija ni izjema. Raziskava, opravljena na vzorcu petsto dinamičnih zahodnoevropskih malih podjetij, je pokazala, da tudi v času recesije ta dinamična mala podjetja beležijo opazno stopnjo rasti zaposlenosti kot tudi letno stopnjo rasti prihodka (Bierly in Muzyka 2000). Več avtorjev iz različnih držav v svojih raziskavah navaja rezultate, ki dokazujejo pomembnost malih in srednje velikih podjetij pri ustvarjanju novih delovnih mest (Birch 1979; Kirchhoff in Phillips 1988; Davidsson et al. 1994; Storey 1994; Picot in Dupuy 1998).

2.1 Gospodarski pomen dinamike podjetij

Ekonomska uspešnost posamezne države je odvisna od številnih dejavnikov, med katerimi sta dinamika nastajanja in dinamika umiranja podjetij nedvomno dejavnika, brez katerih proces kreativne destrukcije ne more potekati. Nova podjetja vnašajo konkurenčni pritisk, zapolnjujejo vrzeli na trgu in regenerirajo panoge (Schumpeter 1934). Nastajanje novih podjetij, spreminjanje velikostne strukture in prenehanje delovanja podjetij odločilno vpliva na gospodarsko rast posameznega gospodarstva. Številna nova nastajajoča podjetja, ki vstopajo na trge, omogočajo lažje in hitrejše prilagajanje

gospodarstva na tehnološke spremembe in izkoriščanje novih poslovnih priložnosti. Pozitivna stopnja dinamike nastajanja novih podjetij vpliva na povečanje konkurence, kar obstoječa podjetja v boju za tržne deleže sili k prestrukturiranju in učinkovitejšemu poslovanju, ali pa vpliva na njihov izstop s trga, s čimer se izboljšuje razporeditev virov od manj produktivnih k bolj produktivnim (Foster et al. 1998, Scarpetta et al. 2002, Brown et al. 2004). Dinamika nastajanja in umiranja podjetij je bistvenega pomena za delovanje tržnega gospodarstva, še posebej v obdobjih strukturnih sprememb, ko gospodarska rast, ki temelji na obstoječi industriji in trgih, običajno stagnira. V takih obdobjih je gospodarska rast odvisna predvsem od sposobnosti pridobivanja novih trgov in dejavnosti, to pa je področje, ki je v veliki meri odvisno predvsem od učinkovitejših novih podjetij in podjetnikov (Develaar 1991). Institucionalno okolje, ki vpliva na poslovne rezultate podjetij, dinamiko rasti novih podjetij in stopnjo preživetja, pogosto izkazuje negativen vpliv na splošne ekonomske kazalce posameznih držav. Zaradi navedenih razlogov je demografija podjetij eden pomembnejših kazalcev, ki kažejo stopnjo uspešnosti posameznih držav (Brandt 2004).

2.2 Dinamika podjetij

Na dinamiko nastajanja in umiranja podjetij vplivajo številni dejavniki, ki so povezani predvsem s spremembami v makroekonomskem okolju, v katerem proučevana podjetja delujejo (Hudson 1986; Robson 1996). Rast trga, stopnja povpraševanja, stopnja zaposlenosti, obseg ponudbe in tehnološke spremembe so le nekateri od dejavnikov, ki vplivajo na stopnjo dobičkonosnosti in s tem povezano dinamiko vstopov in izstopov podjetij (Geroski in Machin 1993; Machin in Van-Reenen 1993; Geroski in Walters 1997). Lastniška struktura, konkurenčni pritiski, tržna orientacija in panožne značilnosti so prav tako pomembni dejavniki, ki izkazujejo vpliv na dinamiko podjetij. Dinamika malih podjetij je v največji meri odvisna od dejavnikov okolja podjetja in dejavnikov vloge podjetnika. Iz gospodarskega vidika, dinamika vstopov novih podjetij in izstopov neučinkovitih podjetij s svojo dinamičnostjo odločilno vpliva na gospodarsko rast posameznega gospodarstva. Iz družbenega in socialnega vidika pa ima pomembno vlogo pri razporejanju kapitala in ustvarjanju delovnih mest, kar prispeva k gospodarski rasti in socialni koheziji.

Za Slovenijo je značilen visok delež izstopov med novimi podjetji. To dejstvo kaže na nizko stopnjo uspešnosti med novimi podjetji. Visok delež izstopov novih podjetij pomeni z gospodarskega vidika izgubo vloženih sredstev, hkrati pa izgubo donosov, če bi bila vložena sredstva morda učinkoviteje uporabljena v kakšni drugi alternativni naložbi. V obdobju od leta 2002 do leta 2005 je v Sloveniji indeks izstopov med novimi podjetji dosegel najvišjo vrednost v letu 2004, ko je znašal 2,7, kar pomeni, da je od 27 novih podjetij uspelo poslovanje nadaljevati le desetim novim podjetjem. Med članicami EU je bila dosežena višja vrednost tega indeksa le v Franciji, kjer je omenjeni indeks znašal 3,0 (Minniti et al. 2006). V letu 2005 se je indeks izstopov med novimi podjetji sicer zmanjšal na 2,1, kar pomeni 22 % izboljšanje stopnje preživetja novih podjetij.

V letu 2005 je v Sloveniji nastalo 8.400 novih podjetij, kar je za slabih 45 % več v primerjavi z letom 2000. Za razliko od znatnega povečanja novih podjetij glede na leto 2000 pa povečanje števila zaposlenih v novih podjetjih v 2005 kaže precej drugačno sliko. Število zaposlenih oseb se je v letu 2005 glede na leto 2000 povečalo samo za dobrih 16 %. V letu 2000 je bilo v novih podjetjih zaposlenih povprečno 1,66 osebe na podjetje, medtem ko je bilo v letu 2005 zaposlenih samo še 1,34 osebe na podjetje, kar kaže na zmanjševanje povprečne velikosti novih ustanovljenih podjetij (SURs 2008).

2.3 Panoga lesarstva v Sloveniji

Panoga lesarstva spada med predelovalne dejavnosti in zajema proizvodnjo žaganega lesa, furnirja in plošč, impregniranje lesa, proizvodnjo pohištva, embalaže, stavbnega pohištva in drugih izdelkov iz lesa. Panoga lesarstva se v Sloveniji uvršča v prvo tretjino najpomembnejših dejavnosti znotraj skupine predelovalnih dejavnosti in ima v primerjavi z lesnim sektorjem v EU z vidika zaposlitve, realizacije in bruto dodane vrednosti skoraj dvakrat večji pomen. Kljub pomembnosti panoge lesarstva pa je ta približno dvakrat manj produktivna od povprečja panoge v EU (Kožar 2006).

V Sloveniji je v panogi lesarstva v letu 2006 delovalo skupaj 2.586 podjetij, v katerih je bilo skupaj zaposlenih 23.757 ljudi, kar je 4,09 % vseh zaposlenih v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji. Podjetja v panogi lesarstva so v letu 2006 ustvarila 4,86 % vseh prihodkov, ustvarjenih znotraj področja predelovalnih dejavnosti, pri čemer so ustvarila 1,77 % neto čistega dobička. Čisti prihodki od prodaje panoge lesarstva v Sloveniji v letu 2006 znašajo 1,09 milijarde evrov, od tega je bilo 50,10 % vseh prihodkov ustvarjenih na tujih trgih.

Panoga lesarstva ima pomemben delež v slovenskem gospodarstvu tako z vidika zaposlovanja, kot z vidika ustvarjanja nove vrednosti. Žal pa primerjava produktivnosti panoge v Sloveniji s povprečjem produktivnosti panoge v EU pokaže, da je produktivnost slovenske panoge lesarstva približno dvakrat manjša od povprečja, ki ga le ta dosega v EU. Največji problemi s katerimi se sooča panoga so njena nekonkurenčnost, nizka produktivnost dela in prevelika zadolženost. Za panogo lesarstva v Sloveniji je značilna visoka koncentracija podjetij, ki proizvajajo polizdelke in izdelke z nizko dodano vrednostjo, kar še dodatno poslabšuje konkurenčni položaj podjetij v panogi.

Dinamika nastajanja novih podjetij v panogi lesarstva, v obdobju od leta 2000 do leta 2006, kaže na uravnoteženo dinamiko deleža novih podjetij v posameznih letih, ki se v povprečju giblje med 2,93 % v letu 2006 do 4,40 % v letu 2004. Povprečna stopnja preživetja novih podjetij, ki so preživela prvo leto poslovanja, znaša slabih 92 % in se zmanjša na povprečno 62 % novih podjetij, ki so preživela pet let (SURs 2008).

3 Metodologija

Cilj raziskave je, da z izbranimi analitičnimi metodami ugotovimo, na kakšen način in v kolikšni meri spreminjanje števila in pomena velikih podjetij, ter posamezni izbrani dejavniki v

panogi lesarstva vplivajo na dinamiko nastajanja novih mikro in malih podjetij in na morebitne izstopne mikro in malih podjetij v panogi. Temeljna teza raziskave je testirana s pomočjo za ta namen postavljenih hipotez in raziskovalnih vprašanj. Na koncu pa podajamo sklepne ugotovitve in nekatere predloge. Raziskava temelji na zbiranju informacij s pomočjo anketnega vprašalnika, ki je omogočil pridobitev informacij za testiranje hipotez. Pridobljeni odgovori na raziskovalna vprašanja so testirani s pomočjo statističnega testa za določitev odvisnosti oziroma neodvisnosti določenih spremenljivk, njegovi rezultati pa omogočajo, da se temeljna teza potrdi ali zavrže.

Za zbiranje podatkov v izbranem vzorcu podjetij je bil uporabljen anketni vprašalnik. Glede na način izvajanja je bil izbran vprašalnik, ki je bil poslan po pošti z namenom, da ga izpolnijo anketiranci sami. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz kratkih, pretežno zaprtih vprašanj. Možnost izbire odgovorov temelji na obliki, ki je znana kot Likertova lestvica (Easterby-Smith, Thorpe in Lowe 2005). Anketiranci prosimo, naj obkroži enega od petih odgovorov, ki kažejo intenzivnost strinjanja ali nestrinjanja z začetno izjavo. Statistična populacija, ki jo opazujemo za namene raziskave, po podatkih statističnega urada Republike Slovenije za leto 2007 zajema 3.324 mikro in malih podjetij, ki delujejo v panogi lesarstva v Sloveniji V podskupini DD20 – obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, slame in protja, razen pohištva – je delovalo 1.520 mikro podjetij (0–9 zaposlenih), 119 malih podjetij (10–49 zaposlenih) in šest velikih podjetij z več kot 250 zaposlenimi. V podskupini DN36 – proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti – je delovalo 1.568 mikro podjetij (0–9 zaposlenih), 117 malih podjetij (10–49 zaposlenih) in 12 velikih podjetij z več kot 250 zaposlenimi (Tabela 1).

Ker statistična teorija daje prednost vzorčenju, pri katerem je izbira enot po določenem sistemu naključna, kar zagotavlja objektivnost ocen, predpostavljamo, da so statistične enote izbrane v vzorec na način, ki zagotavlja reprezentativnost vzorca.

Opazovanje statistične populacije temelji na statističnem vzorcu v katerega je bilo vključenih slabih 21 % populacije mikro in malih podjetij, ki delujejo v panogi lesarstva, kar pomeni približno 700 podjetij. Upoštevati je treba, da vsa v vzorec izbrana podjetja niso bila pripravljena sodelovati in smo ob koncu zbrali 168 izpolnjenih anketnih vprašalnikov. Zbiranje podatkov s pomočjo anketnega vprašalnika je bilo izvedeno v tretjem četrtletju leta 2008 in prvem četrtletju leta 2009. Anketni vprašalnik je bil poslan po navadni pošti s priloženim spremnim dopisom, anketnim vprašalnikom in naslovljeno povratno ovojnico.

Ključne značilnosti podatkov so izražene s pomočjo metod opisne statistike. V primeru intervalnih podatkov je za analizo uporabljena parametrična statistika, kot je povprečje, standardni odklon in analiza variance. Z regresijsko analizo pa smo analizirali odnos med odvisno spremenljivko in eno ali več neodvisnimi spremenljivkami.

4 Dinamika mikro in malih podjetij v panogi lesarstva

Raziskava se nanaša na področje obnašanja podjetij in podjetništva ter znotraj tega obravnava ožje znanstveno področje, ki se nanaša na dinamiko in dejavnike nastajanja in umiranja podjetij. Osnovna teoretična in empirična spoznanja o obnašanju podjetij so povzeta po avtorjih, ki to obravnavajo za zahodna tržna gospodarstva in za tranzicijska ter nastajajoča tržna gospodarstva (Antončič 2002; Hudson 1986; Dunne et al. 1988; Develaar 1991; Machin 1993; Storey 1994; Geroski 1997; Audretsch 2006; Smith et al. 2007; Kraus in Schwarz 2007; Bojnec in Xavier 2004, 2005, 2007). Ugotoviti želimo, na kakšen način in v kolikšni meri spreminjanje števila in pomena velikih podjetij v panogi lesarstva vpliva na dinamiko nastajanja novih mikro in malih podjetij kot odgovor na pojav

Tabela 1: Opazovana populacija podjetij v skupini obdelava in predelava lesa in skupini proizvodnja pohištva v Sloveniji, 2007

Populacija mikro, malih in velikih podjetij po standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD), podskupini DD20 in DN36	Število podjetij		Število oseb, ki delajo	
	DD20	DN36	DD20	DN36
Mikro podjetje (0 – 9 zaposlenih)	1.520	1.568	3.030	3.139
Malo podjetje (10 – 49 zaposlenih)	119	117	2.326	2.524
Skupaj mikro in mala podjetja	1.639	1.685	5.356	5.663
Velika podjetja (več kot 250 zaposlenih)	6	12	3.385	5.212
Skupaj opazovana populacija	1.645	1.697	8.741	10.875

Opomba: DD20 – obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, razen pohištva, DN36 – proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti

Vir: SURS 2008 (SI-stat).

vrzeli v ponudbi proizvodov in storitev, ki nastane z umikom velikega podjetja ali s spremembo velikosti podjetja.

4.1 Analiza vpliva usihanja velikih podjetij na dinamiko mikro in malih podjetij

Teoretična izhodišča navajajo, da se dinamika izstopov podjetij povečuje, če se povečuje finančna nestabilnost v skladu s hipotezo o življenjskem ciklu podjetja. Tako dinamika nastajanja kot dinamika umiranja podjetij pa niha glede na stopnjo finančne stabilnosti tako nominalno kot realno. Raziskave vpliva sprememb obrestne mere na solventnost podjetij (Young 1995) kažejo na dejstvo, da so nekatera podjetja zelo ranljiva v primeru nepričakovane spremembe realne stopnje obrestne mere.

Ekonomski cikel, opredeljen z makroekonomskimi spremenljivkami, kot so stopnja povpraševanja, stopnja nezaposlenosti in rast stopnje ponudbe, vpliva na stopnjo dobičkonosti (Geroski in Machin 1993; Machin in Van-Reenen 1993; Geroski et al. 1997), ki posledično vpliva na dinamiko vstopov in izstopov podjetij.

Analiza odgovorov na vprašanje, kako dinamika zmanjševanja števila velikih podjetij v panogi lesarstva vpliva na dinamiko nastajanja mikro in malih podjetij, na podlagi odgovorov anketiranih oseb kaže, da dinamika zmanjševanja števila velikih podjetij izkazuje neodločen do sorazmerno blag vpliv na dinamiko nastajanja mikro in malih podjetij v panogi lesarstva. Povprečna vrednost odgovorov je 3,09 (Likertova lestvica 1–5) s standardnim odklonom 1,142 ocene (Tabela 2).

Analiza odgovorov na vprašanje, kako zmanjševanje števila velikih podjetij v panogi lesarstva v Sloveniji vpliva na dinamiko umiranja mikro in malih podjetij v panogi, v skla-

du s povprečno vrednostjo odgovorov na prejšnje vprašanje izkazuje podoben oziroma še manjši vpliv kot na dinamiko nastajanja mikro in malih podjetij v panogi. Povprečna vrednost odgovorov na zastavljeno vprašanje izkazuje vrednost 3 (neodločen), Povprečna vrednost odgovorov na zastavljeno vprašanje je 3 (neodločen) s standardnim odklonom 1,161 ocene. Na podlagi navedenih teoretičnih izhodišč in rezultatov raziskave lahko zaključimo, da zmanjševanje števila velikih podjetij v panogi lesarstva vpliva na dinamiko nastajanja in umiranja mikro in malih podjetij le v manjši meri, medtem ko so ključni dejavniki dinamike stopnja povpraševanja, stopnja nezaposlenosti in stopnja finančne stabilnosti.

4.2 Vpliv povpraševanja na dinamiko nastajanja mikro in malih podjetij

Kot posledica zmanjševanja števila in velikostne strukture velikih podjetij se zmanjša ponudba proizvodov in storitev, ki jo nadomestijo učinkovitejša domača podjetja in tuja uvozna konkurenca (Bojnec in Xavier 2007).

Rezultati analize, v kolikšni meri novo povpraševanje, ki nastane ob umiku velikih podjetij s trga, vpliva na nastanek večjega števila novih mikro in malih podjetij, ki nadomeščajo ponudbo v panogi lesarstva, izkazuje sorazmerno majhen vpliv na dinamiko nastajanja novih mikro in malih podjetij v panogi. Povprečna vrednost odgovorov je 3,43 (Likertova lestvica 1–5), kar pomeni neodločen do sorazmerno blag vpliv novega nastalega povpraševanja na dinamiko nastajanja mikro in malih podjetij v panogi (Tabela 3).

Teoretična izhodišča dinamike mikro in malih podjetij v panogi lesarstva kažejo, da na odločitve o ustanovitvi podjetja vplivajo predvsem dejavniki okolja malih podjetij in dejavniki

Tabela 2: Vpliv usihanja velikih podjetij na dinamiko mikro in malih podjetij v panogi lesarstva v Sloveniji

Dejavniki	Intervalna ocena za povprečne vrednosti dejavnikov				
	N	Povp. vred.	Modus	Mediana	Stand. odklon
Vpliv na dinamiko vstopov MMP	168	3,09	3	3,00	1,142
Vpliv na dinamiko izstopov MMP	165	3,00	3	2,00	1,161

Oznaka stališč: 1 – sploh ne vpliva; 2 – ne vpliva; 3 – neodločen; 4 – vpliva; 5 – zelo vpliva

Opomba: MMP – mikro in mala podjetja

Tabela 3: Vpliv povpraševanja na dinamiko nastajanja mikro in malih podjetij

Dejavniki	Intervalna ocena za povprečne vrednosti dejavnikov				
	N	Povp. vred.	Modus	Mediana	Stand. odklon
Vpliv povpraševanja na dinamiko vstopov MMP	165	3,43	4	4,00	1,000

Oznaka stališč: 1 – sploh ne vpliva; 2 – ne vpliva; 3 – neodločen; 4 – vpliva; 5 – zelo vpliva

Opomba: MMP – mikro in mala podjetja

Tabela 4: Vpliv konkurence malih podjetij na kazalce uspešnosti v panogi lesarstva

Dejavniki	Intervalna ocena za povprečne vrednosti dejavnikov				
	N	Povp. vred.	Modus	Mediana	Stand. odklon
Vpliv večjega števila MMP na stopnjo dodane vrednosti v panogi	156	3,06	3	3,00	1,011
Vpliv večjega števila MMP na stopnjo zaposlenosti	156	3,29	4	3,50	0,990
Vpliv večjega števila MMP na stopnjo DV/Z	156	3,38	4	3,50	1,062
Vpliv večjega števila MMP na konkurenco in stopnjo donosnosti kapitala	168	3,23	4	3,00	0,966
Vpliv večjega števila MMP na ekonomsko uspešnost rastočih preživelih podjetij	168	3,41	4	4,00	1,017

Oznaka stališč: 1 – sploh ne vpliva; 2 – ne vpliva; 3 – neodločen; 4 – vpliva; 5 – zelo vpliva
Opomba: MMP – mikro in mala podjetja

vloge podjetnika. Med dejavniki okolja podjetja izkazujejo največji vpliv dejavniki, kot so delež prodaje, sposobnost financiranja tekočega poslovanja in plačilna nedisciplina (Kocjančič in Bojnc 2008, 2009). Na podlagi teh dejstev primerjava odgovorov na zastavljeno vprašanje pokaže, da povečano povpraševanje, ki nastane kot posledica umika velikih podjetij s trga, zmerno pozitivno vpliva na dinamiko nastajanja mikro in malih podjetij v panogi, pri čemer je treba upoštevati tudi vpliv ostalih dejavnikov, ki vplivajo na dinamiko nastajanja novih mikro in malih podjetij v izbrani panogi.

4.3 Vpliv konkurence mikro in malih podjetij na kazalce uspešnosti

Delovno intenzivne panoge, kamor spada tudi panoga lesarstva, izkazujejo večjo dinamiko vstopov novih mikro in malih podjetij kot izstopov, zaradi česar prihaja do visoke koncentracije podjetij v panogi, kar vpliva na slabše poslovne rezultate podjetij in posledično večjo dinamiko izstopov podjetij v panogi (Bojnc in Xavier 2004, 2005, 2007).

Sklop vprašanj o vplivu večjega števila novih mikro in malih podjetij v panogi lesarstva v Sloveniji na stopnjo konkurence in kazalce uspešnosti v panogi zajema pet podvprašanj. V vprašanjih so zajeti vplivi povečanega števila novih mikro in malih podjetij na stopnjo dodane vrednosti, stopnjo zaposlenosti, stopnjo dodane vrednosti na zaposlenega, stopnjo konkurence in stopnjo ekonomske uspešnosti rastočih preživelih podjetij. Analiza odgovorov na zastavljena vprašanja daje pregled, v kolikšni meri povečano število novih mikro in malih podjetij v panogi vpliva na posamezne izbrane dejavnike.

Na podlagi odgovorov na zastavljena vprašanja lahko sodimo, da povečano število novih mikro in malih podjetij izkazuje neodločen do pomemben vpliv na izbrane dejavnike, pri čemer je najmočnejši vpliv na ekonomsko uspešnost rastočih preživelih podjetij (Tabela 4).

Teoretična izhodišča navajajo, da so nova mikro in mala podjetja pretežno inovativno naravnana in imajo pomembno vlogo pri ustanavljanju novih delovnih mest. Vsekakor ima dinamika nastajanja novih učinkovitejših podjetij in umiranja manj produktivnih podjetij pomembno vlogo pri prerazporejanju virov od manj produktivnih k bolj produktivnim (Scarpetta et al. 2002, Foster et al. 1998). Na podlagi teoretičnih izhodišč lahko sprejmemo sklep, da povečano število novih mikro in malih podjetij vpliva na vse izbrane dejavnike, zajete v raziskavi. Nova inovativno naravnana mikro in mala podjetja povečujejo konkurenčne pritiske, kar vpliva na razporejanje virov od manj produktivnih k bolj produktivnim.

4.4 Vpliv kazalcev uspešnosti na investicijska vlaganja

Tako stopnja dodane vrednosti na zaposlenega kot stopnja donosnosti kapitala sta dejavnika, ki vplivata tako na celotna investicijska vlaganja kot vlaganja v sodobno tehnološko opremo. Če so vrednosti kazalnikov nižje od alternativnih oportunitetnih donosov, se kapital začne umikati iz panoge.

Sklop vprašanj o vplivu kazalcev uspešnosti na investicijska vlaganja v panogi lesarstva v Sloveniji zajema dve podvprašnji, in sicer vpliv stopnje dodane vrednosti na zaposlenega v panogi na vlaganja v novo tehnološko opremo ter vpliv stopnje donosnosti kapitala na investicijska vlaganja. Analiza odgovorov na zastavljena vprašanja daje pregled, v kolikšni meri posamezni dejavniki vplivajo na investicijska vlaganja v panogi lesarstva.

Na podlagi odgovorov na zastavljena vprašanja lahko sodimo, da tako dejavnik stopnje donosnosti kapitala kot dejavnik stopnje dodane vrednosti na zaposlenega pomembno vplivata na odločitev o investicijskih vlaganjih v panogi lesarstva v Sloveniji (Tabela 5).

Tabela 5: Vpliv kazalcev uspešnosti mikro in malih podjetij na investicijska vlaganja v panogi

Dejavniki	Intervalna ocena za povprečne vrednosti dejavnikov				
	N	Povp. vred.	Modus	Mediana	Stand. odklon
Vpliv DV/Z na vlaganja v tehnološko opremo	162	4,00	4	4,00	0,946
Vpliv donosnosti kapitala na investicijska vlaganja	162	4,30	4	4,00	0,787

Oznaka stališč: 1 – zelo nepomembno; 2 – nepomembno; 3 – neodločen; 4 – pomembno; 5 – zelo pomembno

Teoretična izhodišča navajajo, da se življenjski cikel skozi povpraševanje in neposredne investicije odraža v mednarodni migraciji delovno intenzivnih panog. (Vernon 1966).

Na podlagi teoretičnih izhodišč lahko sprejmemo sklep, da tako stopnja dodane vrednosti na zaposlenega kot stopnja donosnosti kapitala pomembno vplivata na vlaganja tako v sodobno tehnološko opremo kot na celotna investicijska vlaganja, saj se v skladu s teoretičnimi izhodišči v nasprotnem primeru kapital začne umikati iz panoge oziroma se proizvodnja seli v manj razvite države s cenejšo delovno silo.

5 Statistična obdelava pridobljenih podatkov

5.1 Testiranje raziskovalnih hipotez

Za panogo lesarstva je značilna visoka koncentracija podjetij, tako 1 % podjetij ustvari 25 % celotne realizacije, prvih 3 % podjetij pa kar 50 % celotne realizacije v panogi (SKEP GZS 2007). Na podlagi teh dejstev je postavljena naslednja hipoteza:

Hipoteza 1: Zmanjševanje števila in velikostne strukture velikih podjetij v panogi lesarstva v večji meri vpliva na dinamiko vstopov novih mikro in malih podjetij kot na dinamiko izstopov obstoječih mikro in malih podjetij.

Za namene testiranja hipoteze so uporabljene naslednje spremenljivke: NVP_VMP – vpliv števila velikih podjetij na dinamiko vstopov mikro in malih podjetij, LVP_VMP – vpliv povprečne velikosti velikih podjetij na dinamiko vstopov mikro in malih podjetij.

Na podlagi vzorca mikro in malih podjetij v panogi lesarstva ne moremo sprejeti sklepa, da sta manjše število velikih podjetij in manjša povprečna velikost velikih podjetij (zmanjševanje števila zaposlenih v velikih podjetjih) pozitivno povezana z vstopi več manjših podjetij. Ker je stopnja značilnosti večja od $\alpha=0,05$ (Tabela 6), ne moremo z gotovostjo sprejeti sklepa, da zmanjševanje števila in velikostne strukture velikih podjetij v panogi lesarstva vpliva na večjo dinamiko vstopov novih mikro in malih podjetij.

Delovno intenzivne panoge zaradi nizkega vstopnega kapitala, izkazujejo večji delež vstopov novih podjetij kot izstopov obstoječih podjetij, ker je delo relativno cenejši dejavnik za nova podjetja (Bojnec in Xavier 2007). Hitrejša dinamika vstopov novih mikro in malih podjetij se odraža v povečani panožni ponudbi, kar vpliva na povečevanje konkurence v panogi. Na podlagi teh dejstev je postavljena naslednja hipoteza:

Hipoteza 2: Večja dinamika vstopov novih mikro in malih podjetij kot izstopov obstoječih podjetij ima za posledico dodatno zmanjševanje vrednosti kazalnika dodane vrednosti na zaposlenega in s tem posledično negativno vpliva na rezultate poslovanja celotne panoge lesarstva.

Tabela 6: t-porazdelitev (število velikih podjetij, povprečna velikost velikih podjetij)

t-porazdelitev spremenljivk: NVP_VMP – število velikih podjetij / vstopi mikro in malih podjetij, LVP_VMP – povprečna velikost velikih podjetij / vstopi mikro in malih podjetij						
Vrednost testa = 3						
	t	df	P	Povprečno odstopanje	95 % interval zaupanja	
					Spodnji	Zgornji
NVP_VMP	1,014	167	0,312	0,089	-0,08	0,26
LVP_VMP	-1,404	167	0,162	-0,125	-0,30	-0,05

Tabela 7: *t*-porazdelitev (dodana vrednost na zaposlenega, stopnja donosnosti kapitala, ekonomska uspešnost rastočih preživelih podjetij)

t-porazdelitev spremenljivk: VMP_DVZ – dodana vrednost na zaposlenega, VMP_ROE – stopnja donosnosti kapitala, VMP_UPP – ekonomska uspešnost preživelih rastočih podjetij						
Vrednost testa = 3						
	t	df	p	Povprečno odstopanje	95 % interval zaupanja	
					Spodnji	Zgornji
VMP_DVZ	4,522	155	0,000	0,385	0,22	0,55
VMP_ROE	3,114	167	0,002	0,232	0,08	0,38
VMP_UPP	5,235	167	0,000	0,411	0,26	0,57

Za namene testiranja hipoteze so uporabljene naslednje spremenljivke: VMP_DVZ – dodana vrednost na zaposlenega, VMP_ROE – stopnja donosnosti kapitala, VMP_UPP – ekonomska uspešnost preživelih rastočih podjetij.

Na podlagi vzorčnih podatkov lahko sklepamo, da je povprečna ocena odgovorov večja od 3 (neodločen) ob upoštevanju ocene stališč anketiranih oseb (Likertova lestvica 1 – 5), kar je v skladu s postavljeno ničelno domnevo $H_0: \mu_0 > 3$ in v nasprotju z alternativno domnevo $H_1: \mu_1 \leq 3$, zaradi česar lahko sprejmemo sklep, da ima povečana dinamika vstopov novih mikro in malih podjetij za posledico zmanjševanje kazalnikov vrednosti dodane vrednosti na zaposlenega in stopnje donosnosti kapitala, hkrati pa s tem povezana povečana konkurenca v panogi izkazuje pozitiven vpliv na ekonomsko uspešnost preživelih rastočih podjetij (Tabela 7).

5.2 Regresijska analiza

Predmet regresijske analize je odvisnost med odvisno spremenljivko in eno ali več neodvisnimi spremenljivkami, in sicer:

- analiza odvisnosti števila mikro in malih podjetij v panogi lesarstva od števila velikih podjetij in števila zaposlenih v velikih podjetjih,
- analiza odvisnosti števila vstopov novih mikro in malih podjetij v panogi lesarstva od števila velikih podjetij in števila zaposlenih v velikih podjetjih

Analiza odvisnosti števila mikro in malih podjetij v panogi lesarstva (ST_MP) od števila velikih podjetij (ST_VP) in števila zaposlenih v velikih podjetjih (ZAP_VP).

Tabela 8: *Korelacijska matrika (število malih podjetij, število velikih podjetij velikostna struktura velikih podjetij)*

		Korelacija		
		ST_MP	ST_VP	ZAP_VP
Pearsonova korelacija	ST_MP	1,000	-0,450	-0,542
	ST_VP	-0,450	1,000	0,980
	ZAP_VP	-0,542	0,980	1,000
Sig. (1-tailed)	ST_MP	.	0,027	0,008
	ST_VP	0,027	.	0,000
	ZAP_VP	0,008	0,000	.
N	ST_MP	19	19	19
	ST_VP	19	19	19
	ZAP_VP	19	19	19

Vir podatkov: SURS 2009 (SI-Stat), Slovenija, 1989–2007.

Regresijska enačba: $ST_MP = a + b_1 * ST_VP + b_2 * ZAP_VP$

Za namene regresijske analize so uporabljeni podatki povprečnega števila velikih podjetij, povprečnega števila mikro in malih podjetij in povprečnega števila zaposlenih v velikih podjetjih v posameznem letu za obdobje 1989- 2007 v skupini DD20 in DN36.

Korelacijski koeficient, ki kaže odvisnost med spremenljivkama ST_MP in ZAP_VP, znaša -0,542, kar pomeni, da je odvisnost med spremenljivkama negativna in srednje močna, korelacijski koeficient med spremenljivkama ST_VP in ST_MP znaša -0,450, kar kaže na negativno in šibko odvisnost. Iz navedene ga bi lahko sklepali, da manjše kot je število velikih podjetij v panogi lesarstva, večje je število malih podjetij (Tabela 8).

Ocena regresijskega modela

Interpretacija rezultatov:

$$H_0: \beta_1 = \beta_2 = 0,$$

$$H_1: \text{vsaj en } \beta_i \neq 0,$$

$$F = 6,718 > F_{\alpha=0,05, m_1=2, m_2=16} = 3,63$$

Na podlagi populacije podjetij v panogi lesarstva lahko pri sprejemljivi stopnji tveganja zavrnilo ničelno domnevo in sprejmemo sklep, da je vsaj eden izmed regresijskih koeficientov različen od 0 (da vsaj ena izmed vključenih spremenljivk vpliva na število mikro in malih podjetij v panogi lesarstva).

Na podlagi podatkov ocenjujemo, da je popravljeni multipli determinacijski koeficient (R^2) enak 0,389, kar pomeni, da je 38,9 % variance števila mikro in malih podjetij v panogi lesarstva pojasnjeno z linearnim vplivom števila in velikostne strukture velikih podjetij v panogi (Tabela 9).

Ocena regresijske funkcije:

$$ST_MP = 5257,385 + 134,672 \cdot ST_VP - 0,477 \cdot ZAP_VP$$

Na podlagi podatkov ocenjujemo, da se število mikro in malih podjetij v panogi lesarstva v povprečju poveča za 135, če se število velikih podjetij v panogi poveča za 1. Iz navedenega lahko, glede na razpoložljive podatke, sklepamo, da se število mikro in malih podjetij v panogi lesarstva povečuje, če se povečuje število velikih podjetij v panogi. Ker gre za istosmerno odvisnost lahko sklepamo, da se tako število velikih podjetij kot mikro in malih podjetij v panogi lesarstva povečuje v obdobju pangozne in gospodarske ekspanzije in obratno.

Na podlagi podatkov ocenjujemo, da se število mikro in malih podjetij v panogi lesarstva v povprečju poveča za 0,48, če se število zaposlenih v velikih podjetij v panogi zmanjša za 1. Iz navedenega lahko sklepamo, da se število mikro in malih podjetij v panogi lesarstva povečuje, ko se zmanjšuje število zaposlenih v velikih podjetjih. Sklepiti je, da se času gospodarske ekspanzije povečuje povpraševanje po delovni sili tako v velikih kot v mikro in malih podjetjih. Posledica tega dejstva

Tabela 9: Ocena regresijskega modela

Povzetek modela

Model	R	R ²	Popravljeni R ²	Standardna napaka ocene
1	0,676a	0,456	0,389	263,9845

a. Prediktorji: (Konstanta), ZAP_VP, ST_VP

ANOVA^b

Model		Vsota kvadratov	df	Povp. kvadratov	F	Sig.
1	Regresija	936318,152	2	468159,076	6,718	0,008a
	Ostanek	1115004,795	16	69687,800		
	Skupaj	2051322,947	18			

a. Prediktorji: (Konstante), ZAP_VP, ST_VP

b. Odvisna spremenljivka: ST_MP

Koeficienti

Model		Nestandardizirani koeficient		Standardizirani koeficient	t	Sig.
		B	Std. napaka			
1	(Konstanta)	5257,385	498,056		10,556	0,000
	ST_VP	134,672	61,586	2,006	2,187	0,044
	ZAP_VP	-0,477	0,175	-2,507	-2,733	0,015

a. Odvisna spremenljivka: ST_MP

Tabela 10: Korelacijska matrika (dinamika nastajanja malih podjetij, dinamika števila velikih podjetij, dinamika velikostne strukture velikih podjetij)

		Korelacija		
		VS_MP	ST_VP	ZAP_VP
Pearsonova korelacija	VS_MP	1,000	0,306	0,260
	ST_VP	0,306	1,000	0,979
	ZAP_VP	0,260	0,979	1,000
Sig. (1-tailed)	VS_MP	.	0,109	0,149
	ST_VP	0,109	.	0,000
	ZAP_VP	0,149	0,000	.
N	VS_MP	18	18	18
	ST_VP	18	18	18
	ZAP_VP	18	18	18

Vir podatkov: SURS 2009 (SI-Stat), Slovenija, 1989–2007.

Regresijska enačba: $VS_MP = a + b_1 * ST_VP + b_2 * ZAP_VP$

je, da določeno število zaposlenih v velikih podjetjih v panogi prepozna podjetniško priložnost, ki izhaja iz povečanega povpraševanja na trgu in se zato odloči zapustiti delovno mesto v velikem podjetju in ustanoviti lastno mikro ali malo podjetje, hkrati pa velika podjetja v teh obdobjih težko zapolnijo iz tega razloga sproščena delovna mesta.

Analiza odvisnosti števila vstopov novih mikro in malih podjetij v panogi lesarstva (VS_MP) od števila velikih podjetij (ST_VP) in števila zaposlenih v velikih podjetjih (ZAP_VP).

Za namene regresijske analize so uporabljeni podatki števila vstopov novih mikro in malih podjetij, povprečnega števila velikih podjetij, in povprečnega števila zaposlenih v velikih podjetjih v posameznem letu za obdobje 1989- 2006 v skupini DD20 in DN36 (SKD).

Korelacijski koeficient, ki kaže odvisnost med spremenljivkama VS_MP in ST_VP, znaša 0,306, kar pomeni, da je odvisnost med spremenljivkama pozitivna in šibka. Korelacijski koeficient med spremenljivkama VS_MP in ZAP_VP znaša 0,260, kar kaže na pozitivno in zelo šibko odvisnost. Iz navedenega bi lahko sklepali, da večja kot je dinamika velikih podjetij v panogi lesarstva, večja je dinamika vstopov novih malih podjetij v panogi (Tabela 10).

Ocena regresijskega modela

Interpretacija rezultatov:

$$H_0: \beta_1 = \beta_2 = 0,$$

$$H_1: \text{vsaj en } \beta_i \neq 0,$$

$$F = 1,142 < F_{\alpha=0,05, m_1=2, m_2=15} = 3,68.$$

Na podlagi populacije podjetij v panogi lesarstva ne moremo pri sprejemljivi stopnji tveganja zavrniti ničelne domneve in sprejeti sklepa, da je vsaj eden izmed regresijskih koeficientov različen od 0 (da vsaj ena izmed vključenih spremenljivk

vpliva na dinamiko vstopov novih malih podjetij v panogi lesarstva).

Ocena regresijske funkcije:

$$VS_MP = 154,892 + 7,207 * ST_VP - 0,016 * ZAP_VP$$

$$H_0: \beta_1 = 0,$$

$$H_1: \beta_1 \neq 0,$$

$$t = -0,1057 \text{ in } \alpha = 0,307.$$

Ker je natančna stopnja tveganja višja od najvišje sprejemljive stopnje tveganja $\alpha = 0,05$, ničelne domneve ne moremo zavrniti.

$$H_0: \beta_2 = 0,$$

$$H_1: \beta_2 \neq 0,$$

$$t = -0,817 \text{ in } \alpha = 0,427.$$

Ker je natančna stopnja tveganja višja od najvišje sprejemljive stopnje tveganja $\alpha = 0,05$, ničelne domneve ne moremo zavrniti (Tabela 11).

Na podlagi populacije podjetij v panogi ne moremo zavrniti ničelne domneve, da sta regresijska koeficienta β_1 in β_2 enaka nič. Ne moremo torej trditi, da dinamika števila velikih podjetij in dinamika velikostne strukture velikih podjetij vplivata na dinamiko vstopov novih malih podjetij v panogi lesarstva.

Rezultati opravljene regresijske analize kažejo, da obstaja pozitivna linearna odvisnost med številom velikih podjetij in številom mikro in malih podjetij v panogi lesarstva. Nadalje rezultati regresijske analize kažejo, da se število mikro in malih podjetij v panogi povečuje, če se zmanjšuje število zaposlenih v velikih podjetjih v panogi lesarstva. Na podlagi rezultatov regresijske analize lahko smiselno sprejmemo sklep, da povečano povpraševanje, ki je povezano s pozitivnimi gospodarskimi gibanji, pozitivno vpliva tako na povečevanje števila velikih kot mikro in malih podjetij v panogi

Tabela 11: Ocena regresijskega modela

Povzetek modela				
Model	R	R ²	Popravljeni R ²	Standardna napaka ocene
1	0,363a	0,316	0,132	29,0772

a. Prediktorji: (Konstanta), ZAP_VP, ST_VP

ANOVA^b

Model		Vsota kvadratov	df	Povp. kvadratov	F	Sig.
1	Regresija	1930,822	2	965,411	1,142	0,345a
	Ostanek	12682,289	15	845,486		
	Skupaj	14613,111	17			

a. Prediktorji: (Konstante), ZAP_VP, ST_VP

b. Odvisna spremenljivka: VS_MP

Koefficienti

Model		Nestandardizirani koefficienti		Standardizirani koefficienti		
		B	Std. napaka	Beta	t	Sig.
1	(Konstanta)	154,892	54,944		2,819	0,013
	ST_VP	7,207	6,819	1,259	1,057	0,307
	ZAP_VP	-0,016	0,019	-0,973	-0,817	0,427

a. Odvisna spremenljivka: VS_MP

lesarstva. Po drugi strani pa se v obdobju pozitivnih gospodarskih gibanj, povečuje število mikro in malih podjetij v panogi, med drugim tudi na račun zmanjševanja števila zaposlenih v velikih podjetjih.

5 Sklep

Pregled najpomembnejših ugotovitev raziskave pokaže, da dinamika zmanjševanja števila in velikostne strukture velikih podjetij v panogi lesarstva izkazuje zmeren do nepomemben vpliv na dinamiko mikro in malih podjetij v panogi. Opazna je le manjša mera odvisnosti med dinamiko števila in velikostne strukture velikih podjetij, medtem ko odvisnosti med dinamiko nastajanja in umiranja mikro in malih podjetij, ter zmanjševanjem števila velikih podjetij v panogi lesarstva ni zaznati.

Vpliv novega povpraševanja, ki nastane kot posledica zmanjševanja števila velikih podjetij v panogi, izkazuje zmeren pozitiven vpliv na dinamiko nastajanja novih mikro in malih podjetij v panogi lesarstva. V tem smislu bi morda veljala priporočila, da naj bi bila državna ureditev, ki se nanaša na možnosti in ovire ustanavljanja mikro in malih podjetij, liberalnejša do te mere, da bi posameznikom, ki prepoznajo

tovrstne podjetniške priložnosti in v povečanju povpraševanja vidijo priložnost ustanovitve oziroma rasti podjetja, omogočala lažji dostop do ustreznih virov, potrebnih za ustanovitev mikro ali malega podjetja, hkrati s tem pa bi jim z ustrezno zakonodajo omogočili hiter in enostaven vstop v panogo. Rezultat bi bil zadovoljitev potreb povečanega povpraševanja tako na lokalni kot na regionalni ravni, hkrati s tem pa bi deloma omejili vstop tujih ponudnikov na domači trg, kar bi po eni strani pomenilo višje prihodke za državni proračun in s tem povezano večjo finančno stabilnost, višji standard prebivalstva, vključenega v dejavnost, in višjo stopnjo zaposlenosti.

Tako stopnja dodane vrednosti na zaposlenega kot stopnja donosnosti kapitala na podlagi opravljene raziskave izkazuje zelo visok vpliv na vlaganja v novo tehnološko opremo kot na investicijska vlaganja na splošno. V skladu s predhodnimi izhodišči lahko potrdimo, da ravno pozitivna dinamika nastajanja novih mikro in malih podjetij s svojo konkurenco vpliva na večjo inovacijsko naravnost in na povečevanje stopnje produktivnosti uspešnih rastočih preživelih podjetij, ki so prisiljena v oblikovanje novih proizvodov in storitev z višjo dodano vrednostjo, kar posledično dviguje tudi stopnjo dodane vrednosti na zaposlenega. S tem pa ravno ta podjetja izboljšujejo gospodarske kazalce panoge, kar omogoča približevanje

dodani vrednosti na zaposlenega, ki jo v povprečju dosegajo podjetja v predelovalnih dejavnostih, in hkrati približevanje k dodani vrednosti, ki jo v povprečju dosega celotno gospodarstvo. Možne rešitve so pridobivanje ugodnejših finančnih sredstev za ta podjetja, kar bi jim omogočilo še hitrejši razvoj in v večji meri vstop na tuje trge. Naslednja rešitev bi bila v zmanjševanju izvoza lesne surovine in polizdelkov z nizko dodano vrednostjo, na kar izkazujejo vpliv predvsem ekonomsko uspešna preživela podjetja, ki s svojo ponudbo izkazujejo potrebo po rasti.

Kot temeljne rešitve v pospeševanja dinamike nastajanja mikro in malih podjetij v panogi lesarstva lahko navedemo predvsem ureditev regulatornega sistema, ki dela formalni sektor nezanimiv, na način, ki ga ne bo omejeval, možnosti pridobivanja potrebnega finančnega kapitala ob sprejemljivih jamstvih in stroških financiranja, zagotavljanje oblik krajšega neformalnega izobraževanja, ki bi omogočalo pridobitev temeljnih poslovnih znanj, potrebnih za zagon in vodenje novih mikro in malih podjetij. Država s pozitivnimi zgledi in gospodarnim ravnanjem poskrbi za zglede, ki bodo spodbujali podjetništvo in prispevali k odločitvi za ustanovitev podjetja.

Raziskava je v nasprotju s postavljenimi hipotezami, da zmanjševanje števila in velikostne strukture velikih podjetij v panogi lesarstva v večji meri vpliva na dinamiko vstopov novih mikro in malih podjetij, pokazala dokaj majhen do nepomemben vpliv zmanjševanja števila in velikostne strukture velikih podjetij v panogi lesarstva na dinamiko mikro in malih podjetij v panogi.

Literatura

- Antončič, B., Hisrich, R.D., Petrin, T. & Vahčič, A. (2002). *Podjetništvo*, GV založba, Ljubljana.
- Antončič, B. (2007). Intrapreneurship: a comparative structural equation modeling study, *Industrial Management & Data Systems*, 107(3): 309-325.
- Audretsch, D. B., Keilbach M. C. & Lehmann, E. E. (2006). *Entrepreneurship and economic growth*, Oxford University Press, Oxford.
- Bierly, S. & Muzyka, F. D. (2000). *Mastering entrepreneurship: complete MBA companion in entrepreneurship*, Prentice Hall: Financial Times Business Ltd., London.
- Birch, D. L. (1979). *The job creation process*, Unpublished report: MIT Program on Neighbourhood and Regional Change.
- Bojnec, Š. & Xavier, A. (2004). Entry and exit in transition economies: the case of the Slovenian manufacturing sector, *Post-Communist Economies*, 16(2): 191-214.
- Bojnec, Š. & Xavier, A. (2005). Firm and labour dynamics in Slovenian manufacturing, *Društvena istraživanja*, 14(6): 1103-1127.
- Bojnec, Š. & Xavier, A. (2007). Determinants of firm exit in the Slovenian manufacturing, *Industrial Management & Data Systems*, 107(5): 715-727.
- Brandt, N. (2004). *Business Dynamics in Europe*, OECD, Pariz.
- Brown, G., Hewitt, P., Eichel, H., Clement, W., Mer, F. & Dutreil, R. (2004). *Towards an enterprising Europe*, A paper by the French, German and UK Governments.
- Davidsson, P., Lindmark, L. & Olofsson, C. (1994). New firm formation and regional development, *Sweden Regional Studies Association*, 28 (4): 395-410.
- Davalaar, E. J. (1991). *Regional Economic Analysis of Innovation and Incubation*, Aldershot, Avebury.
- Dunne, T., Roberts, M. J. & Samuelson, L. (1988). Patterns of Firm Entry and Exit in US Manufacturing Industries. *Rand Journal of Economics*, 19(2): 495-515.
- Easterby-Smith, M., Thorpe, R. & Lowe, A. (2005). *Raziskovanje v managementu*, Faculty of Management Koper, Koper.
- Foster, L., Haltiwanger, J. & Krizan, C. J. (1998). *Aggregate productivity growth: Lessons from microeconomic evidence*, National Bureau of Economic Research, Cambridge.
- Geroski, P., & Machin, S. (1993). Innovation, profitability and growth over the business cycle, *Empirica*, 20(1): 35-50.
- Geroski, P., & Walters, C. (1997). Corporate growth and profitability, *Journal of Industrial Economics*, 45(2): 171-189.
- Hudson, J. (1986). Company liquidations in England and Wales, *Applied Economics*, 18(2): 219-235.
- Kirchhoff, B. & Phillips, B. D. (1988). The effect of firm formation and growth of on job creation, *Journal of Business Venturing*, 3(4): 261-272.
- Kraus, S. & Schwarz, E. (2007). The role of pre-start-up planning in new small business', *International Journal of Management and Enterprise Development*, 4 (1): 1-17.
- Kocjančič, J. & Bojnec, Š. (2008). Factors of small enterprise dynamics in the wood industry, *International Journal of Management and Enterprise Development*, 5(5): 529-540.
- Kocjančič, J. & Bojnec, Š. (2009). Vpliv dinamike velikih podjetij na dinamiko malih podjetij in sivo ekonomijo v panogi lesarstva, *Organizacija*, 42(5): 217-226.
- Kožar, V. (2006). Kako uresničiti vizijo in doseči razvojni preboj. *E-informacije, glasilo GZS, Združenje lesarstva*, (2), dosegljivo na: http://www.gzs.si/pripona/13486/oei27545_d13_4_86a276a9550a.doc (december 2008).
- Machin, S. & Reenen, V. J. (1993). Profit margins and this business cycle: evidence from UK manufacturing firms, *Journal of Industrial Economics*, 41(1): 29-50.
- Minniti, M., Bygrave, W. D. & Autio, E. (2006). *Global entrepreneurship monitor 2005 – executive report*, London Business School, London.
- Picot, G. & Dupuy, R. (1998). Job creation by company size class: The magnitude, concentration and persistence of job gains and losses in Canada, *Small Business Economics Journal*, 10 (2): 117139.
- Robson, M. T. (1996). Macroeconomic factors in the birth and death of UK firms: evidence from quarterly VAT registration, *The Manchester School*, 64(2): 170-188.
- Scarpetta, S., Hemmings, P., Tressel, T. & Woo, J. (2002). *The role of policy and institutions for productivity and firm dynamics: evidence from micro and industry data*, OECD, Paris.
- Schumpeter, J. (1934). *The theory of economic development*, Harvard University Press, Cambridge.
- SKEP GZS (2007). *Poslovanje gospodarskih družb v letu 2006. Pregled in analiza po dejavnostih*, Gospodarska zbornica Slovenije, Ljubljana.
- Smith, W. L., Schallenkamp, K. & Eichholz, D.E. (2007). Entrepreneurial skills assessment: an exploratory study. *International Journal of Management and Enterprise Development*, 4(2): 179-201.
- SURS. (2008). Poslovni subjekti, novo nastala podjetja brez predhodnika, *SI-Stat podatkovni portal*, dostopno na: http://www.stat.si/pxweb/Database/Ekonomsko/14_poslovni_subjekti/03_1_4184_demogr_podj/01_14510_novonas_tala/01_14510_novonastala.asp (12. 6. 2008).
- SURS. (2009). Poslovni subjekti, število podjetij. *SI-Stat podatkovni portal*, dostopno na: http://www.stat.si/pxweb/Database/Ekonomsko/14_poslovni_subjekti/01_14188_podjetja/01_14188_podjetja.asp (14. 2. 2009).

Storey, D. J. (1994). *Understanding the small business sector*, Routledge, London.

Vernon, R. (1966). International Investment and International Trade in the product Cycle, *Quarterly Journal of Economics*, 80(2): 190-207.

Young, G. (1995). Company liquidations, interest rates and debt. *Manchester School of Economic and Social studies Supplement* 63 (0): 57-69.

Jože Kocjančič je zaključil doktorski študij na Fakulteti za management Koper pri Univerzi na Primorskem, kjer je pridobil naziv doktor znanosti s področja ekonomije. Njegovo raziskovalno delo temelji predvsem na proučevanju dinamike malih podjetij in sive ekonomije, ki se pretežno

nanaša na ožje področje panoge lesarstva. V letu 2007 je prejel priznanje za najboljšo magistrsko nalogo Fakultete za management Koper. Zaposlen je kot svetovalec v podjetju, ki deluje v panogi lesarstva.

Štefan Bojnec je redni profesor za ekonomijo in znanstveni svetnik ter prodekan za znanstveno raziskovalno delo študentov na Fakulteti za management Koper pri Univerzi na Primorskem. Njegova bibliografija obsega več kot 600 bibliografskih enot, od tega okrog 110 izvirnih znanstvenih člankov v znanstvenih revijah. V letu 2008 je prejel Zlato plaketo Univerze na Primorskem in državno Zoisovo priznanje za pomembne dosežke na področju ekonomije.